evz.ro Evenimentul

Miercuri, 28 Octombrie 2009

România după 1989: o biserică nouă la două zile | VIDEO

Autor: Dollores Benezic

Ctitoria de biserici a ajuns o industrie imobiliară în ultimii 20 de ani din două cauze oficiale: migraţia oamenilor la oraşe şi demolarea multor biserici în comunism.

Sub pretextul reconstruirii, dar şi a venirii în sprijinul nevoilor oamenilor din marile aglomerări urbane, biserica s-a extins cu o rată de creştere uimitoare: în medie cu 150 de locaşe pe an. Chiar dacă abolirea interdicţiilor a însemnat şi pătrunderea pe piaţa românească a mai multor culte religioase (unele dintre ele fiinţau şi pe vremea lui Ceauşescu, dar în ilegalitate), tot Biserica Ortodoxă deţine ponderea de peste 80% atât în privinţa adeziunilor religioase, cât şi a alocărilor de fonduri bugetare.

De aceea 3.000 de biserici, din cele 4.000 câte se spune că ar fi apărut în România din 1989 încoace, sunt biserici ortodoxe.

Secretariatul de Stat pentru Culte le-a pierdut şirul

Preotul Constantin Stoica, purtătorul de cuvânt al Patriarhiei Române, susţine că după 1990 s-au ctitorit peste 2.000 de biserici în România, dar spune că nu există nişte criterii exacte pentru amplasarea bisericilor la un anumit număr de locuitori.

Pe principiul "S-a simţit nevoia de către credincioşi" Bucureştiul s-a îmbogăţit cu peste 150 de biserici numai în ultimii 20 de ani, ajungând azi să aibă peste 300. Părintele Stoica, însă, consideră că tot nu sunt suficiente.

Secretariatului de Stat pentru Culte, instituţia prin care se derulează toate fondurile bugetare alocate bisericilor, susţine că nu ştie câte biserici există în România, pe motiv că „unele culte nu ne comunică numărul bisericilor lor".

Din acest motiv, site-ul oficial al instituţiei conţine date inexact despre numărul total de biserici:

Citiţi aici câte biserici sunt oficial în România

Se pare că informaţiile de pe site-ul SSC nu sunt actualizate de cel puţin doi ani, unul dintre cultele care "nu comunică" cu SSC fiind chiar cel majoritar, ortodox, care încearcă astfel să treacă sub tăcere extinderea fără precedent a bisericilor.

În bilanţul anului 2008, făcut public de Preafericitul Patriarh Daniel chiar pe site-ul Patriahiei, se spune că BOR are "15.717 locaşuri de cult, grupate în 175 protopopiate, precum şi în cele 13 eparhii din afara graniţelor ţării (unde slujesc 513 preoţi şi diaconi)", deci cu mai bine de 1.000 de biserici în plus faţă de statistica etalată pe site-ul SSC.

În acelaşi document, Patriarhul Daniel mai spune şi că anul 2008 a însemnat: "punerea pietrei de temelie şi începerea lucrărilor la 153 biserici noi; continuarea lucrărilor la 923 biserici noi începute în anii anteriori; finalizarea lucrărilor la 300 de biserici nou construite, dintre care 265 au fost sfinţite; repararea, restaurarea şi consolidarea la 563 biserici care nu sunt monumente; repictarea a 417 biserici, din rândul cărora, 296 lăcaşuri au fost resfinţite. Cheltuielile s-au realizat din contribuţiile credincioşilor, din fonduri proprii, de la Fondul Central Misionar, din fonduri eparhiale, de la sponsori şi de la bugetul de stat".

ONG-urile au numărat 4.000 de biserici noi

Dacă instituţiile statului se încurcă în cifrele oficiale, mai multe organizaţii neguvernamentale s-au apucat să cerceteze chestiunea şi au aflat lucruri surprinzătoare.

Două rapoarte finanţate de ambasadele Elveţiei şi Olandei la Bucureşti, realizate de APADOR –CH în 2008 şi de Fundaţia Solidaritatea pentru Libertatea de Conştiinţă (FSLC) în 2005, dezvăluie o parte din fenomenul expansiunii bisericii şi influenţa acesteia asupra statului laic, furnizând informaţii pe care statul nu are niciun interes să le recunoască.

Conform raportului celor de la FSLC, "Biserica Ortodoxă a ridicat între 1990 şi finele lui 2004 aproximativ 2.000 de lăcaşuri de cult, alte circa 1.000 fiind în curs de construire. Aceasta plasează media anuală în jur de 200 de biserici.

Doar în cazul Bisericii Penticostale se mai poate vorbi despre o activitate atât de intensă de înfiinţare de noi lăcaşuri de cult – într-un interval de nici zece ani (1995-2003) au apărut aproximativ 1.000 de noi biserici, procentul de creştere fiind de circa 75% şi corespunzând unei creşteri a membrilor acestui cult cu aproximativ 50%".

Autorii - Liviu Andreescu, în colaborare cu Emil Moise şi Judit-Andrea Kacsó - spun că: "Ascendenţa Bisericii Ortodoxe nu se reduce însă la simpla superioritate numerică a lăcaşurilor de cult, ci la vizibilitatea şi prezenţa socială a acestora. În timp ce din multele lăcaşuri neoprotestante apărute după 1989 doar o parte au fost ridicate, restul fiind amenajate în construcţii sau case preexistente cumpărate ori închiriate, cele 3.000 de biserici ortodoxe au fost practic toate construite din temelii".

Bani, fără număr, fără control

La fel ca numărul bisericilor, şi fondurile alocate pentru ele de la buget par a fi secret de stat. Deşi e vorba de bani publici, subvenţiile bugetare primite de culte în România sunt imposibil de aflat cu exactitate, pe de-o parte din cauza faptului că ele provin din multe şi necunoscute surse, iar pe de altă parte pentru că orice întrebare privitoare la finaţele bisericeşti este primită cu suspiciune de cler şi cu opacitate de oficialii statului, care se prevalează mai mult de „frica de Doamne Doamne" decât de legea liberului acces la informaţii.

În realitate, autorităţile preferă să păstreze anonimatul acestor sume pentru că asta oferă o libertate mare în cheltuirea lor.

Gabriel Andreescu, conferentiar universitar, directorul Noii Reviste de Drepturile Omului, consideră că banii vărsaţi de stat la cutia milei servesc deopotrivă ambelor structuri implicate, politicieni şi preoţi: "Datorită structurii autoritare a BOR, ca şi caracterului ei privat, Biserica este o instituţie extrem de avantajoasă pentru actele de corupţie. Ea poate vehicula sume imense de bani fără să dea socoteală. S-a creat pur şi simplu un obicei, de a da bani bisericii fără teama că cei ce semnează vor da socoteală. Ei se pot justifica oricând că o fac pentru că susţin viaţa spiritual, ce mai contează realitatea!".

200.000 de euro lunar pentru bisericile din diaspora

Conform datelor furnizate cu greu de Secretariatul de Stat pentru Culte, banii alocaţi de la buget pentru finanţarea cultelor au cunoscut următoarea dinamică: în 2006 - 182.603.935 lei, în 2007- 318.953.735 lei, în 2008-463.242.527 lei şi în 2009 - 385.642.000 lei.

În total pe ultimii patru ani cultele au beneficiat numai din bugetul Ministerului Culturii de peste 337 de milioane de euro, sume care au reprezentat anual cam 40% din totalul bugetului culturii.

Secretariatul pentru culte explică şi pe ce s-au dus banii: „bugetul pentru domeniul culte este alcătuit din: sprijin financiar pentru salarizarea personalului clerical, sprijin financiar pentru construirea şi repararea lăcaşelor de cult, contribuţii pentru personalul din învăţământul teologic neintegrat în învăţământul public, sprijin financiar pentru schitul românesc «Prodromu» de la Muntele Athos (începând cu anul 2007 se alocă suma de 250.000 euro anual), sprijin financiar pentru comunităţile religioase din diaspora (de la 1 iulie 2008 suma a fost majorată de la 60.000 euro/lunar la 200.000 euro lunar)".

Acestea sunt doar sumele alocate prin bugetul Ministerului Culturii. Fonduri pentru construcţia de biserici şi salarizarea preoţilor sau a lumânăreselor vin şi de la primării sau de la alte instituţii publice, cum ar fi Inspectoratul de Sta în Construcţii, o instituţie care ar trebui să controleze legalitatea construcţiilor, deci implicit a bisericilor.

Raportul FSLC arată că sumele primite de culte de la stat au avut o dinamică crescătoare de la finele anilor 90. În 1996, 1997 şi 1998 statul a subvenţionat biserica în medie cu 3,6 milioane de dolari anual. O creştere bruscă s-a înregistrat în 1999 când cifra totală a alocaţiilor bugetare pentru biserică s-a triplat, ajungând la 90,679 miliarde de lei (10,22 milioane de dolari).

“Fonduri pentru construirea de biserici sau dependinţe au fost puse la dispoziţia BOR şi de alte organisme ale autorităţilor centrale, cum ar fi ministerele (inclusiv prin scutirea de taxe) sau Banca Naţională a României. Şi Armata a ajutat Biserica Ortodoxă în repetate rânduri. Contribuţiile venite dinspre organismele subordonate autorităţilor centrale sunt greu de estimat cu precizie, mai ales că în trecut unele dintre acestea au refuzat comunicarea de cifre”, remarcă şi autorii raportului FSLC.

Guvernul dă şi el alţi bani din Fondul pentru urgenţe

Studiul realizat în 2008 de APADOR-CH susţine că sumele virate către biserici an de an sunt mai mari decât fondurile recunoscute de Secretariatul de Stat pentru Culte, deoarece în fiecare an guvernul emite şi câteva hotărâri de suplimentare a acestor fonduri.

Conform studiului citat, numai în 2007 Guvernul a alocat suplimentar bisericilor, prin diverse hotărâri de guvern, aproximativ 18,6 milioane de euro. Din ei 1,4 milioane de lei au fost alocate organizării celei de-a treia Adunări Ecumenice, 1 milion de lei organizării funeraliilor Preafericitului Părinte Teoctist, şi instalării noului patriarch al BOR. Restul sumei a ajuns tot în renovarea şi construcţia de biserici.

În ultimii 20 de ani, guvernele au emis peste 200 de hotărâri prin care alocă bani bisericilor, în plus faţă de prevederile bugetare votate de parlament.

Voinţa parlamentarilor: 900 de biserici, 242 de şcoli, 36 de spitale

O generozitate aparte au manifestat anul acesta parlamentarii români care au simţit nevoia, la votarea bugetului, să mărească bugetul pentru culte, în detrimentul celorlalte activităţi culturale pe care le plănuia Ministerul Culturii.

Amendamentele parlamentarilor au dublat sumele prevăzute pentru biserici, suplimentând bugetul cu peste 60 de milioane de lei pentru construcţia şi reparaţia a aproape 900 de biserici. Prin comparaţie, aceiaşi parlamentari au alocat numai 40 de milioane de lei pentru 242 de şcoli, 36 de spitale şi 37 de cămine culturale.

Despre demersul generos al parlamentarilor, părintele Stoica spune că “e rezultatul votului uninominal. Parlamentarii aleşi astfel au mers în comunităţile care i-au ales şi asta le-au cerut comunităţile respective”.

Câte din comunităţile respective or fi vrut cu adevărat biserici e greu de spus, pentru că numai biserica ştie când s-a atins pragul de saturatie cu biserici şi când s-a trecut peste el. Chiar dacă ştie, însă, nu spune.

Despre oamenii care se revoltă împotriva noilor construcţii, biserica are o altă definiţie: „Dacă oamenii se opun e semn că tocmai acolo e nevoie de biserică, semn că oamenii trebuie să mai intre şi într-o biserica, pentru că s-au îndepărtat de credinţă”, crede preotul Visarion Alexa, purtătorul de cuvânt al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Patriarhia spune că numai 10% vine de la stat

Numărul mare de biserici începute şi nefinalizate cu anii e o dovadă, pentru unii, că puterea financiară sau dorinţa de a ctitori biserici a enoriaşilor a ajuns la fundul sacului. În plus, criza de terenuri din oraşe face ca bisericile să fure de la gura enoriaşilor şi puţinele spaţii verzi pe care aceştia le mai au.

De cealaltă parte, preoţii susţin că totuşi 90% din finanţarea bisericilor vine direct de la credincioşi, şi numai 10% reprezintă contribuţia statului. „Enoriaşii vor să vadă ceva început. Totul e să nu le arăţi un câmp gol, că nu-ţi dau nimic”, explică preotul Stoica mecanismul finanţării bisericii. Aşa se face că biserica a simţit nevoia să ocupe multe „câmpuri” cu fundaţii şi şantiere interminabile, ca să-şi poată sensibiliza enoriaşii.

Acesta este, însă un cerc vicios, deoarece indiferent cine începe o biserică, faptele arată că acolo unde comunitatea n-a reuşit să finalizeze, a completat statul sub diverse forme. Acest lucru e foarte bine ilustrat de motivaţiile date de parlamentari în şedinţa în care au decis suplimentarea bugetului cultelor cu 60 de milioane de lei, pentru încă 800 de biserici.

Parlamentarul PNL Cristina Ancuţa Pocora a avut peste 70 de amendamente prin care a solicitat bani pentru bisericile din colegiul său electoral cu următoarele motivaţii: „În anii precedenţi s-au mai alocat fonduri pentru construcţia bisericii Sfântul Gheorghe din Slobozia, la acest moment construcţia se află la cota 0. Astfel sunt necesare fonduri pentru finalizare”, „Nu există sistem de termoficare la biserica menţionată” sau „Dotarea Parohiei Făcăeni, Feteşti, pe motiv că obiectele aflate în patrimoniu sunt vechi şi uzate”. Nişte pretexte care ar fi la fel de valabile pentru cele mai multe şcoli din România.

Citiţi aici ce motive au invocat parlamentarii ca să dea bani la biserici

INFLAŢIE. Această construcţie a apărut în ultimele două luni pe Calea Dudeşti, sector 3, unde se mai află nefinalizate de câţiva ani alte trei biserici
Foto: Mihnea Ciulei

Paleologu e revoltat, dar tăcut

Reacţia firească a ministrului culturii la acea dată, Toader Paleologu, a fost să se revolte pentru că mare parte din banii dirijaţi politic către biserici erau luaţi din fondurile destinate festivalurilor de teatru sau altor forme de exprimare culturală. Restul banilor au fost daţi din rezerva guvernamentală, deşi nicio biserică nu era în pericol, ca să justifice urgenţa cheltuirii banilor din fondul destinat... urgenţelor de tot felul.

Paleologu a declarat atunci că ar fi de dorit să facem o dezbatere publică să vedem „de câte biserici mai avem nevoie”, însă după aceea s-a aşternut tăcerea şi peste dezbaterea dorită de ministru, şi peste banii alocati pentru biserici.

Deşi am încercat în repetate rânduri să obţinem un punct de vedere al ministrului pe această temă, ne-am lovit de o tăcere pastorală atât a ministrului, cât şi a numeroşilor săi consilieri.

Tăcerea ministrului are şi conotaţii electorale. Neoficial, mai mulţi reprezentanţi ai statului, fie din Guvern, fie din primării, ne-au declarat că în general nimeni nu îndrăzneşte să se pună rău cu biserica, iar intr-un an electoral cu atât mai puţin. Aceleaşi oficialităţi au admis, totuşi, că în ultimii ani pretenţiile clerului au crescut, iar fondurile obţinute de culte de la buget reflectă influenţa crescândă a bisericii în instituţiile statului.

Profesorul Gabriel Andreescu e de părere că credinţa politicienilor în influenţa preoţilor e iluzorie ca şi sondajele: “Pe baza sondajelor neinterpretate corect (şi nici foarte nuanţate de altfel) BOR a reuşit să creeze între politicieni impresia că poate influenţa decisiv alegerile (deşi, între cei 84% care îşi exprimă încrederea în Biserică, circa jumătate consideră că aceasta nu are ce căuta în politică)”.

Andreescu studiază de ani de zile relaţia politicieni-biserică şi spune că “Liderii BOR au căpătat o autoritate reală în raport cu mulţi dintre politcieni şi pentru că i-au obişnuit să facă acte de obedienţă - vezi actul sărutării mâinii patriarhului de către preşedintele Traian Băsescu. Apoi, serviciile de informaţii au imense interese în colaborarea cu BOR, legăturile fiind asigurate din perioada Ceauşescu. Acestea sunt un principal susţinător al poziţiei privilegiate ale BOR”.

Cum procedează alte state

Împotriva finanţării bisericilor de către stat s-au ridicat de-a lungul timpului cam aceleaşi voci, puţine, care au îndrăznit să-şi asume public poziţia ateistă într-o societate preponderent bigotă. Remus Cernea este unul dintre contestatari. Cea mai mare victorie a lui, împreună cu Asociaţia Umanistă Română, în 2005, a fost determinarea schimbării locului în care se va construi Catedrala Mântuirii Neamului, din Parcul Carol în spatele Palatului Parlamentului.

Cernea candidează acum la preşedinţia României, şi continuă să creadă că statul ar trebui să se delimiteze net de culte, prin renunţarea la finanţările de la buget: “Respingerea de către actuala clasă politică a principiilor statului secular dă măsura ataşamentului politicienilor români nu la principiile democratice, ci la un tip de abordare premodernă a politicii. Democraţia modernă este indisolubil legată de respectarea separării dintre stat şi biserică. În democraţiile consolidate biserica nu beneficiază de un sprijin financiar direct din partea statului. Statele Unite ale Americii şi multe dintre statele membre ale Uniunii Europene nu finanţează deloc activităţi religioase. Altele, precum Germania, doar colectează o taxă plătită benevol de către credincioşi”.

Cernea consideră că e firesc ca biserica să primească bani numai de la enoriaşii practicanţi, finanţarea cultelor de la buget fiind o încălcare a drepturilor acelor cetăţeni care nu împărtăşesc o religie anume: „Asociaţia Umanistă Română consideră că singurul mod legitim de a finanţa cultele este instituirea unei taxe plătite benevol de către credincioşi cultului de care aparţin. Orice utilizare de fonduri publice pentru biserici este imorală şi ilegitimă întrucât utilizeaza în mod arbitrar, abuziv şi discriminatoriu impozitele percepute de la persoane care fie provin din alte culte sau asociaţii religioase, fie sunt nereligioase, fie au convingeri seculariste, considerând că statul nu trebuie să finanţeze cultele”.

Raportul „Stat şi religii, o relaţie transparentă?”, publicat în 2008 de APADOR –CH, face o trecere în revistă a modului în care alte state ale lumii au ales să-şi ajute cultele. Conform studiului amintit, există state ce finanţază cultele de la buget şi altele care intermediază relaţia financiară dintre enoriaşi şi biserică prin colectarea unor taxe pe care credincioşii consimt să le plătească pentru biserică.

Citiţi aici cum finanţează alte state religia

Conform aceluiaşi studiu APADOR CH, în România două culte neoprotestante refuză ajutorul de stat: Biserica Creştină Adventistă de Ziua a Şaptea şi Cultul Creştin Baptist din România-Uniunea Bisericilor Creştine Baptiste. De asemenea nici Organizaţia Religioasă „Martorii lui Iehova” nu solicită sub nici o formă sprijin financiar din partea statului. Acest lucru este o consecinţă atât a principiului cultului, conform căruia biserica ar trebui să fie separată de stat, cât şi a percepţiei că a obţine bani de la stat implică proceduri extrem de complicate.

Citiţi mâine câte terenuri a primit biserica pentru construcţia de locaşe de cult, şi de ce alte forme de subvenţie mai beneficiază.

De asemenea veţi afla cât costă metrul pătrat construit de biserică şi care e valoarea serviciilor sociale oferite de biserică pentru comunitate.

<object classid="clsid:d27cdb6e-ae6d-11cf-96b8-444553540000" codebase="http://download.macromedia.com/pub/shockwave/cabs/flash/swflash.cab#version=6,0,40,0" width="465" height="419"> <param name="width" value="465" /> <param name="height" value="419" /> <param name="wmode" value="transparent" /> <param name="quality" value="high" /> <param name="allowscriptaccess" value="always" /> <param name="flashvars" value="file=/media/video/8558c5fc7bb1594f581bec19fd4c517f.flv&skin=/template/player/stylish.swf&frontcolor=cccccc&lightcolor=66cc00&backcolor=111111" /> <param name="src" value="/template/player/player.swf" /> <embed type="application/x-shockwave-flash" width="465" height="419" wmode="transparent" quality="high" allowscriptaccess="always" flashvars="file=/media/video/8558c5fc7bb1594f581bec19fd4c517f.flv&skin=/template/player/stylish.swf&frontcolor=cccccc&lightcolor=66cc00&backcolor=111111" src="/template/player/player.swf"></embed> </object>

CITIŢI ŞI:

EPISODUL I: Parteneriatul Politică-Biserică, o afacere prosperă de 20 de ani

EPISODUL II: Biserica, în scandal cu enoriaşii | VIDEO